

Doktorat ks. mgr. Michała Wieczorka

Dnia 25 czerwca 2019 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej pt.: „Niedojrzałość emocjonalna jako przyczyna nieważności małżeństwa w sprawach pochodzących z Polski rozstrzygniętych przez Trybunał Roty Rzymskiej”, napisanej przez ks. mgr. Michała Wieczorka, pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Henryka Stawniaka.

Publicznej obronie przewodniczył ks. prof. UKSW dr hab. Marek Saj, Prodziekan WPK UKSW.

W autoprezentacji Doktorant wskazał na kilka podstawowych założeń swoich badań, które podjął aby skierować uwagę na niedojrzałość emocjonalną w kontekście orzecznictwa rotalnego. Coraz częściej w sądach kościelnych pojawia się ona jako główny problem wzajemnych nieporozumień małżonków czy rozpadu małżeństwa, co w konsekwencji objawia się tym, że jedna lub obie strony wskazują na ten specyficzny typ zaburzenia osobowości jako przyczynę niezdolności konsensualnej, a tym samym na nieważność małżeństwa.

Praca podejmuje problem niedojrzałości emocjonalnej jako przyczyny nieważności małżeństwa z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego w tych sprawach, które toczyły się w polskich trybunałach kościelnych, a następnie trafiły do Trybunału Roty Rzymskiej w trzecim, a czasami w drugim stopniu postępowania.

Rozprawa zwraca zatem uwagę na orzecznictwo Roty Rzymskiej, które dotyczy niedojrzałości emocjonalnej, inaczej nazywanej psychiczno-emocjonalną.

W redakcji pracy wykorzystane zostały dekrety i wyroki poszczególnych turnusów rotalnych, które wprost odnoszą się do niedojrzałości emocjonalnej jako specyficznego zaburzenia osobowości. Analiza

decyzji Roty Rzymskiej ma pomóc w szukaniu odpowiedzi na pytania, jak należy traktować niedojrzałość emocjonalną w kontekście ewentualnej nieważności małżeństwa, a także na ile niedojrzałość emocjonalna stanowi przyczynę nieważności małżeństwa z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego, czym ma być spowodowana i jakimi kryteriami powinna się charakteryzować, aby uznać, że kontrahent w momencie wyrażania zgody małżeńskiej pozbawiony był rozeznania oceniającego w takim stopniu, że powodowało to nieważność małżeństwa.

Dysertacja składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy rozdział poświęcony jest omówieniu psychologicznej koncepcji osobowości. Początek rozważań stanowi więc problem teorii, pojęcia i rozwoju osobowości, dojrzałej osobowości, a także patologii – osobowości zaburzonej i niektórych czynników środowiskowych powodujących osobowość nieprawidłową. Prezentacja rozmaitych zaburzeń osobowości pozwala właściwie ulokować niedojrzałość emocjonalną jako specyficzny typ osobowości nieprawidłowej. Zwieńczeniem rozdziału pierwszego jest uściślenie pojęcia niedojrzałości emocjonalnej i charakterystyka wyróżników tego specyficznego zaburzenia, również w kontekście relacji interpersonalnych. Jest to o tyle istotne, że w wyrokach rotalnych sędziowie nawiązują do problemu osobowości, a szczególnie czynników i wydarzeń, które mogły spowodować ukształtowanie się niedojrzałych mechanizmów.

Drugi rozdział zawiera poszukiwania naukowe ukierunkowane na poważny brak rozeznania oceniającego, jako tytuł nieważności małżeństwa i jego charakterystyczne cechy. W kolejnej części rozdział poświęcony został niedojrzałości emocjonalnej ze wskazaniem istotnych cech charakteryzujących niedojrzałość emocjonalną już nie z punktu widzenia nauk psychiatrycznych czy psychologicznych, ale przede wszystkim pod kątem zasad prawa kanonicznego. Bardzo ważny element tej części pracy to teoretyczne ujęcie roli przygotowanej ekspertyzy w kontekście spraw o nieważność małżeństwa. Wiele miejsca poświęcono sporządzonym relacjom biegłych. Z jednej strony biegli służą pomocą sędziom kościelnym i wydają sąd techniczny na temat kondycji psychicznej podmiotu, ale z drugiej strony wielką wagę

należy przykładać do tych opinii, gdyż czasami może się zdarzyć, że biegli przekraczają swoje kompetencje i wypowiadają się o ważności lub nieważności małżeństwa, co przecież nie jest ich rolą. Podjęta problematyka dotycząca niedojrzałości emocjonalnej w kontekście nieważności małżeństwa w postaci poważnego braku rozeznania oceniającego prowadzi do wniosku, że nie każdy brak tego rozeznania powoduje nieważność małżeństwa, ale wyłącznie wtedy, kiedy jego źródłem jest poważna anomalia psychiczna.

Rozdziały trzeci i czwarty stanowią analizę materiału źródłowego, którym były dekryty i wyroki różnicowanych personalnie turnusów rotalnych. W pracy ujętych zostało pięć dekretów, gdzie pierwszorzędną kwestią było zatwierdzenie sentencji wydanej przez sąd niższego rzędu *tamquam in prima instantia* i 21 sentencji.

Zasadniczą częścią rozprawy jest zatem pracą źródłową. Pewne *novum* do właściwego rozumienia niedojrzałości emocjonalnej stanowi również podział spraw zastosowany w pracy.

Kwerenda obejmująca dekryty i wyroki pozwoliła na wyodrębnienie tych spraw, w których audytorzy dość krytycznie podchodzili do zasygnalizowanego problemu niedojrzałości emocjonalnej i tych, w których istniała poważna podstawa do stwierdzenia owej niedojrzałości. Taki podział znajduje swoje odzwierciedlenie w układzie rozdziałów.

Analiza orzecznictwa Roty Rzymskiej pozwala na przyjęcie tezy, że niedojrzałość emocjonalna powiązana jest z młodym wiekiem nupturientów, a czasami strony w ogóle nie wskazują żadnej przyczyny postulowanej niedojrzałości. Można zatem mówić wyłącznie o pewnych symptomach niedojrzałości emocjonalnej.

Decyzje Roty Rzymskiej zostały przedstawione w dwóch kategoriach: pierwsza dotyczy młodego wieku nupturienta lub obydwu stron zawierających małżeństwo, a druga – niedojrzałości emocjonalnej, która w skardze powodowej i podczas instrukcji sprawy nie jest poparta innymi argumentami. Pomimo tego, że dwie na cztery sprawy w kategorii „młodego wieku” zakończyły się wyrokiem afirmatywnym, to jednak wyrok ten został wydany z tytułu niezdolności do podjęcia obowiązków małżeńskich, a nie poważnego braku

rozeznania oceniającego. Biorąc pod uwagę te fakty można zauważyć, że niedojrzałość połączona z młodym wiekiem strony w momencie zawierania małżeństwa, nie jest przekonującym i wiarygodnym argumentem za przyjęciem tezy, że to ona była przyczyną poważnego brak rozeznania oceniającego.

Wyroki rotalne wyraźnie wskazują na rozróżnienie między niedojrzałością psychologiczną a kanoniczną i linia orzekania może być w tym wypadku bardzo cennym impulsem dla sędziów kościelnych, do właściwej oceny sporządzonych w trybunałach opinii biegłych. W drugiej grupie zostało przedstawione siedem spraw, z których tylko jedna zakończyła się wyrokiem pozytywnym. Taki układ rozstrzygnięć wydaje się jednak nieprzypadkowy. Sam postulat stron procesowych czy wnioski biegłego o niedojrzałości emocjonalnej nupturienta nie powodują jednak poważnego braku rozeznania oceniającego. Zdecydowana liczba spraw w tej grupie zakończona wynikiem negatywnym jest tylko potwierdzeniem, że niedojrzałość emocjonalna musi być poważna i spełniać kryteria wypracowane przez orzecznictwo Roty Rzymskiej.

Analiza dekretów i wyroków, które znalazły się w redakcji pracy, prowadzi do wniosku, że nie każda postać niedojrzałości emocjonalnej stanowi automatycznie przyczynę nieważności małżeństwa. Ważnym odniesieniem są także przykłady polskich trybunałów kościelnych, a mianowicie jak poszczególne sądy kościelne w Polsce i turnusy sędziowskie odnoszą się do kwestii niedojrzałości emocjonalnej jako przyczyny nieważności małżeństwa. Istotnym wątkiem pracy jest porównanie stanowiska sędziów polskich trybunałów kościelnych wobec problemu niedojrzałości emocjonalnej, jej kryteriów oraz sporządzonych opinii biegłych, z wnioskami sędziów – audytorów Roty Rzymskiej, którzy wielką uwagę poświęcają wpływowi owej niedojrzałości na zdolność krytyczną podmiotu i wewnętrzną wolność.

W swojej pracy Doktorant wykorzystał szeroki materiał źródłowy oraz literaturę przedmiotu, a także zastosował odpowiednią do poszczególnych części dysertacji metodologię.

Recenzenci dysertacji wskazali pozytywne walory pracy oraz przedstawili uwagi krytyczne. W końcowych wnioskach obaj

recenzenci ocenili rozprawę jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo dysertacjom doktorskim, tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała ks. mgr. Michałowi Wieczorkowi stopień naukowy doktora nauk prawnych w dyscyplinie prawa kanonicznego.

*ks. dr Rafał Kamiński CSMA
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW*